

ACC. NR M. 12883:1-4.

Landskap: ...Västergötland..... Upptecknare: ...Siv. Winelius.....
Härad: ...Vartofta..... Berättare: ...Karl Rundquist.....
Socken: ...Yllestad..... Berättarens yrke: ...f.d. soldat och arbetare.....
Uppteckningsår: ...1953..... Född år ...1862... i ...Kettilstorp.....

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

N.M. 69

N.M. 69

Tjänstefolkets bostäder och bohag.

(s. 1-4)

Skriv endast på denna sida

ACC. N:R M. 12883: /.

Tjänstefolkets bostäder och bohag.

Sovrum tillsammans med husbondens familj.

Det var alltid brukligt att drängar och pigor delade sovrums med den övriga familjen på bondgårdarna i Yllestad socken, där jag tjänade i slutet av 1870-talet. Ibland förekom det dock att pigan fick ligga i köket. Det var litet olika, men drängen delade alltid sovrums med husbondfolket om vintern. På sommaren hände det att drängarna flyttade ut på sädesmagasinet. Detta bruk levde kvar åtminstone under det första decenniet av 1900-talet. - Där jag tjänade låg pigor och drängar längs kammarrens långsida i utdragssoffor och husbondfolket på motsvarande sida i en "härjasäng". Det var en bred tvåmanssäng, som var uppbäddad om dagen. Bönderna där snickrade möbler och sålde dem på Falköpings marknad. Där fick de namnet "härjamöbler!" - På en del ställen, där det var sämre ställt, hade de inte bolstrar utan de lade halm i botten på utdragssofforna. Bolstrarna var stoppade med hackelse av råghalm. Överlakan användes inte, men underlakan hade de även på de ställen, där det inte fanns bolstrar. Täcken var stoppade med blånor, för lin odlades överallt. Kuddvaren var av grov blågarnsväv och fyllda med hackelse. Fjäderdynor brukades mest av herrskapen och de rikare bönderna. I utdragssofforna låg drängarna två och två och likaledes pigorna. - Sparlakanssängar var bara i bruk hos enstaka gamla människor i min barndom.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

1

? Härja m
Härja = soort

Särskilda tjänstefolksbostäder.

Endast på herrgårdarna hade de särskilda bostäder för tjänstefolket. På Kettilstorps herrgård t.ex. bodde drängarna i ena flygeln. I denna var även patronens kontor inrymt. Särskild pigkammare brukade förekomma på herrgårdarna, men på Kettilstorp bodde pigorna i köket. De låg i stora lådliknande "bingar" med lock. Flera pigor fick plats i en sådan.- Pigkammare och drängstuga användes endast som sovrum.- Bostad i spiltor har inte förekommit här.- Tjänstefolksbostäderna var inte alltid i gott skick. Dörrarna var ibland skeva, så det var dragigt och loppor, löss och råttor var inte sällsynta. Tvättkommod förekom ibland, men för det mesta hade man bara ett handfat och slog smutsvattnet utanför dörren. Sovplatserna var av samma slag, som ovan nämnts beträffande pigorna eller också låg man i utdragssoffor. Ett bord brukade finnas vid gavelfönstret och om en dräng var litet mer "försigkommen" hade han en "chiffaner". Pigan hade i motsvarande fall en dragkista. Prydnader förekom sparsamt och i drängstugan hade man inte stort mer än en tobaks-kardus och en spegel på sin "chiffaner". I allmänhet var det öppen spis. En fotogenlampa brukade finnas. Kortgardin kunde förekomma, men sällan eller aldrig långgardin.

Förvaring av kläder.

Man förvarade sina mindre klädesplagg i ett skrin. Där hade man även sina övriga få personliga ägodelar som fotografier, kortlek, böcker

ACC. N:R M. 12883:3.

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

3

o.dyl. Jag minns att min mor hade en s.k. "däkekista". Den var målad med mörkröd oljefärg och dekorerad med årtal vid låset. Locket var kupigt. Man beställde sitt skrin hos bysnickaren, som målade det om det skulle vara litet finare. Ibland kunde man få övertaga ett skrin av sina föräldrar. Senare i min ungdom började en del drängar och pigor att skaffa sig en "chiffaner" eller dragkista, men det var ju mest de som hade egna bostäder. Eljest fick man ställa undan sitt skrin på vinden. Då man flyttade till en ny plats, kom den nye husbonden och hämtade skrinet och ensjälvt efter friveckan 24 okt - 1 nov. Man kallade den "minskeveckan".

Måltider.

Alla åt tillsammans. Ännu är det bruket i bondehemmen, där det finns tjänstefolk. Husbonden satt alltid på sin bestämda plats, annars var det inte så noga med placeringen. Fruntimren satt inte alltid med vid bordet.

Under fritid.

Fanns egna bostäder för tjänstefolket, fick de vara där under fritiden, men den var i allmänhet snålt tilltagen åtminstone för pigorna. Eljest satt man i köket för det mesta. Husbondfolket satt också där med de andra, men någon rangskillnad förekom väl, husbonden ville vara litet förmer. Han ville ogärna att man sysslade med arbeten för egen räkning

ACC. N:R M. 12883:4

LUNDS UNIV.
FOLKMINNES-
ARKIV

och man fick stjäla sig till en stund för sig själv, när husbondfolket gått och lagt sig.

Logi åt tillfällig arbetskraft.

Folk, som arbetade tillfälligt, bodde i allmänhet i stugor i närheten av gårdarna och gick hem efter arbetsdagens slut. - Löst folk ville man inte ta i tjänst. Luffare fick inte sitta med vid bordet, utan måste hålla sig vid dörren. De kunde få en långhalmskärve och få ligga på golvet med de övriga på sina ställen.

=====